

Sari Essayah m.fl

Interpellation om krisen inom det finländska jordbruket och tryggheten av den inhemska matproduktionen i framtiden

Till riksdagen

Det finländska jordbruket har redan länge kämpat med en lönsamhetskris. I och med Rysslands aggressionskrig har produktionskostnaderna inom jordbruket ökat explosionsartat, såsom kostnaderna för bränsle, gödsel, el och andra insatsvaror, och många gårdar har inte tillräckliga buffertar. Varje dag lägger tre gårdar ner sin verksamhet och allt fler gårdar kämpar med betalningssvårigheter.

Till exempel beräknas mjölkgårdarnas företagarincomster rasa till 11 000 euro i år. Finlands Bank påpekade redan i mars att antalet problemkrediter inom jordbruket har ökat kraftigt under de senaste åren. Den statsborgen som regeringen föreslår för gårdar med betalningssvårigheter har på grund av bankernas kriterier visat sig vara så svår att få att den i praktiken knappt är till någon hjälp. Livskraftiga jordbruk ska inte behöva lägga ner sin verksamhet på grund av den akuta kostnadskrisen.

Kostnadskrisen inom jordbruket tog en oroväckande vändning redan hösten 2021. Enligt Statistikcentralen (https://www.stat.fi/til/ttohi/2021/04/ttohi_2021_04_2022-02-15_tie_001_sv.html) hade priset på gödsel då stigit med mer än det dubbla, priset på energi med en tredjedel och foderpriset med drygt en femtedel i förhållande till året innan. Sedan kriget började har kostnaderna fortsatt att öka rekordartat. Mellan juli och september i år steg inköpspriserna på produktionsmedel inom jordbruket med 30 procent, enligt Statistikcentralen (<https://www.stat.fi/sv/publikation/cksr8uv3s7tbz0c52gy5hcly7>).

Regeringen har haft tillräckligt med tid för att lägga fram förslag på hur man ska råda bot på jordbrukskrisen till exempel via energi- eller fastighetsbeskattningen. Fastighetsskatten belastar i synnerhet gårdar som gjort investeringar. Återbäringen av fastighetsskatt har varit ett nödvändigt, om än tungrovt, sätt att stödja gårdarna. En del av gårdarna faller dock utanför skatteåterbäringens tillämpningsområde, eftersom inkomstskattelagen för gårdsbruk inte tillämpas på deras produktionsbyggnader. Produktionsbyggnaderna bör därför helt och hållet befrias från fastighetsskatt.

Finländska konsumenter uppskattar inhemsk mat och är beredda att betala för den, men producenterna har snart inte längre råd att producera maten. I och med den stigande inflationen har konsumentpriserna ökat, men också priset på insatsvaror för producenterna har stigit mer än producentpriserna. Marins regering har inte lystrat till jordbrukssektorns nödrop, och under de perioder

Interpellation IP 5/2022 rd

som Centern har haft hand om jordbruksministerposten har jordbruket hamnat i den värsta krisen någonsin under Finlands EU-medlemskap. Krisen inom det inhemska jordbruket och växthusproduktionen påverkar också företagen inom livsmedelsindustrin och därigenom även sysselsättningen utanför jordbrukssektorn.

Regeringen har hittat sätt att stödja hushållen och flera sektorer inom näringslivet när energikrisen och de höga elpriserna medför utmaningar, men jordbruksproducenterna har inte erbjudits någon hjälp. Det är i praktiken omöjligt att minska elförbrukningen på gårdarna utan att det orsakar störningar i produktionen. På en del gårdar har elpriset till och med mångdubblats.

Regeringen har haft många tillfällen att reagera på gårdarnas trångmål. I våras väntade man länge på regeringens stödpaket till jordbruket. När det slutligen lämnades till riksdagen hade det krympt avsevärt. Gårdarna fick pengarna i ett sent skede och största delen gick till annat än matproduktion.

Det har redan länge varit uppenbart att det finns ett behov av energistöd för det kommande året. Åtgärderna borde ha vidtagits vid budgetförhandlingarna och de behövliga anslagen borde ha gjorts inom budgetramen. Förslag kunde ha lagts fram också i höstens tilläggsbudget eller senast nu i november när regeringen lämnade en kompletterande budgetproposition till riksdagen. Med tanke på vårbruket är det för sent att skjuta upp besluten till en eventuell tilläggsbudget på våren.

Europeiska unionens gemensamma jordbrukspolitik har också varit alldeles för stelbent för att reagera på situationen. Istället för byråkrati och begränsningar krävs det att EU intar en förnuftig linje som gör det möjligt för medlemsländerna att upprätthålla sin egen matproduktion. Regeringen har varit alltför passiv också i unionens jordbruksfrågor. Ett exempel på det är att regeringen gav efter och nu, riktigt i slutet av programperioden, gick med på en senareläggning av utbetalningen av EU:s djurbidrag.

Kostnadskrisen sammanfaller med att såväl jordbrukare som förvaltningsmaskineriet förbereder sig för en ny programperiod för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Den nya perioden medför sådana förändringar i tidsplanen för utbetalning av stöd som är ofördelaktiga för jordbrukarna och ytterligare förvärrar gårdarnas likviditetsproblem. Den nya stödperioden är också förknippad med nya krav som jordbruksföretagarna måste anpassa sig till. Eftersom stödbeloppen har fastställts för de kommande sju åren kommer inflationen på nästan tio procent i euroområdet att äta upp en stor del av detta belopp innan programperioden ens har börjat. Det här innebär att stödets reella värde minskar kraftigt och att gårdarnas svårigheter ökar.

Det inhemska jordbruket är en del av lösningen på klimat- och miljöfrågorna. Jordbruket har stor potential till exempel när det gäller kolbindning. Det finländska jordbruket har förutsättningar att tillhandahålla lösningar såväl för miljövänlig produktion som för matkrisen i världen. Nya, renare tekniker och energilösningar kräver investeringar av gårdarna. Det är meningslöst att förvänta sig att jordbrukarna investerar i klimatåtgärder om gårdarna kämpar med lönsamheten och jordbrukarnas ork håller på att sina. Det är också viktigt att se till att klimatåtgärderna inte ökar gårdarnas administrativa börda. Man måste också komma ihåg att primärproduktionens grundläggande syfte inte är att fungera som kolsänka utan att producera mat.

Interpellation IP 5/2022 rd

Andelen unga jordbruksföretagare är alarmerande liten i Finland. År 2020 var andelen jordbrukare under 40 år endast 15 procent. För att jordbruket ska kunna tryggas också i framtiden behövs det människor som är beredda att ta risken som företagare. Jordbruket behöver framtidsutsikter som möjliggör lönsam affärsverksamhet. Det är inte lätt att på nytt starta upp en gård som redan körts ned.

När livskraftiga gårdar läggs ner innebär det i praktiken att förutsättningarna för jordbruksproduktion minskar, att kunskap som utvecklats under generationer försvinner och att gårdarna blir allt större och konsekvenserna som följer därav ökar. Det är en illusion att föreställa sig att det kommer nya företagare till en bransch med usel lönsamhet och som skuldbeläggs för klimatutsläpp eller miljöförstöring. Ökad internationell försäljning av finländska livsmedel och ett ökat mervärde tryggar vår inhemska produktion och självförsörjning. Den onda cirkeln med krispaketet efter krispaketet kan endast brytas genom att förbättra lönsamheten, och då måste vi rikta blicken också mot exporten.

Viktigare än olika stöd är att jordbruksföretagarna får ett rättvist pris för sitt arbete. Livsmedelskedjan fungerar inte korrekt när primärproducenterna inte får skälig ersättning för sitt arbete, samtidigt som handelns och livsmedelsindustrins andel och roll har blivit allt större.

Regeringens förslag till ändring av livsmedelsmarknadslagen (<https://mmm.fi/-/hallituksen-esitys-elintarvikemarkkinalain-muutoksesta-lausunnoille>) behövs, men för en jordbrukare som befinner sig i en kassakris ger det inte en enda extra euro på kontot. Syftet med ändringen är att förtydliga livsmedelsmarknadsombudsmannens uppgifter, förkorta den tillåtna betalningstiden och slopa möjligheten för köparen att utan avgift returnera osålda produkter. Förändringarna är bra, men bara ett skrap på ytan i förhållande till det verkliga reformbehovet.

Livsmedelsmarknadsombudsmannen har vädjat till parterna i livsmedelskedjan att utveckla kostnadsindex för branschen för att säkerställa att produktionspriserna överförs till livsmedelskedjan. Regeringen har inte på något sätt främjat den här reformen som myndigheten och jordbrukssektorn kräver. Även i övrigt har man alltför länge låtit livsmedelskedjan själv försöka lösa de interna missförhållandena.

Enligt Förenta nationernas världslivsmedelsprogram (World Food Programme) har världen drabbats av den största livsmedelskrisen någonsin (<https://www.wfp.org/global-hunger-crisis>). Antalet personer som lider av en akut brist på mat har sedan 2019 stigit från 135 miljoner till 345 miljoner. Pågående konflikter och extrema väderfenomen till följd av klimatförändringen förvärrar den redan svaga livsmedelstryggheten i en stor del av världen.

Den internationella marknaden för livsmedel och för gödsel som är viktiga för livsmedelsproduktionen har rubbats på grund av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina. Om kriget fortsätter kan säkra livsmedelstransporter inte garanteras. Det höga marknadspriset på mat gör det också svårare att lämna livsmedelsbistånd. De ökade priserna på baslivsmedel förvärrar konflikter och leder till kris i samhällena.

Finland lever inte avskilt från resten av världen. Det är möjligt att det under vintern kommer fler ukrainska flyktingar till Finland. Om oroligheterna i Europas närområden fortsätter är det också

Interpellation IP 5/2022 rd

möjligt att det kommer nya vågor av flyktingar till exempel från Mellanöstern. Det är skäl att minnas att prisstegringen på livsmedel var en delorsak till den våg av folkliga uppror som kom att kallas den arabiska våren, och även till flyktingvågen 2015.

De ökade priserna på baslivsmedel och energi gör situationen instabil också i Europa. I kristider måste kanske den finländska maten räcka till fler än de som bor här just nu. Exempelvis i Sverige är självförsörjningsgraden i fråga om livsmedel betydligt lägre än i Finland.

Rysslands hänsynslösa krigshandlingar har på ett skrämmande sätt påmint oss om att det inte är en självklarhet att man kan importera mat från andra länder. Importrutterna är sårbara och stora produktionsländer kan snabbt falla bort från marknaden. Finland kan och bör vara en del av lösningen på matkrisen i världen. Också därför måste vi arbeta för att de finländska gårdarna tar sig igenom den akuta kostnadskrisen.

Vi i oppositionen vill att Finland också i framtiden ska kunna tillhandahålla mat åt sina egna medborgare. Vi vill att gårdarna ska ha förutsättningar att producera världens renaste mat utan att det kostar jordbrukaren blod. Om allt fler gårdar går i konkurs måste konsumenterna övergå till utländska produkter. Då får vi äta till exempel brasiliansk mat som inte har producerats på torvmarker utan exempelvis på områden som tidigare varit regnskog. Det är inte vad vi vill, men är det det regeringen vill?

Marins regering har med sin likgiltighet och obeslutsamhet visat att den inte är medveten om jordbruksföretagens svåra situation och inte heller om läget inom den globala livsmedelsförsörjningen. Regeringen har inte varit kapabel att värna om den inhemska primärproduktionen och dess framtid. Jordbruket är trots allt inte bara en näringsgren bland andra utan ett livsvillkor. Att stärka självförsörjningen i fråga om varor och tillgångar som är kritiska för samhället, såsom mat och el, utgör en nödvändig del av säkerheten, försörjningsberedskapen och totalförsvaret.

På grundval av det ovanstående och med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den behöriga ministern:

Förbinder sig regeringen att under alla förhållanden trygga Finlands jordbruk och livsmedelsförsörjning,

är regeringen medveten om den långvariga kostnadskrisen inom jordbruket och har regeringen för avsikt att trygga funktionsförmågan hos livsmedelsproducerande gårdar under hela kostnadskrisen,

varför lade regeringen i samband med budgetförhandlingarna inte fram några förslag till stöd för de ökade energikostnaderna inom jordbruket, trots att gårdarnas svårigheter var allmänt kända,

pågår det förhandlingar med kommissionen om vilka åtgärder som kan vidtas för att stödja gårdarna i den akuta kostnadskrisen, och när kommer förhandlingarna att slutföras och eventuella propositioner att lämnas till riksdagen,

Interpellation IP 5/2022 rd

varför har regeringen inte vidtagit kraftigare åtgärder för att garantera primärproducenterna en rättvis ställning i livsmedelskedjan och för att säkerställa att de ökade produktionskostnaderna snabbare överförs till producentpriserna, och varför har regeringen inte i tid berett en reform av livsmedelsmarknadslagen, trots att problemen i livsmedelskedjan har varit allmänt kända,

vad gör regeringen för att minimera de problem som den nya programperioden för EU:s gemensamma jordbrukspolitik och tidsplanerna för utbetalningen av stöd orsakar gårdarna och

hur säkerställer man att lönsamhetsutvecklingen inom det finländska jordbruket kan vändas i en positiv riktning och att framtidsutsikterna för jordbruksföretagen blir sådana att jordbruksnäringen är en möjlig och beaktansvärd karriärmöjlighet för unga?

Interpellation IP 5/2022 rd

Helsingfors 18.11.2022

Sari Essayah kd
Riikka Purra saf
Janne Heikkinen saml
Harry Harkimo liik
Antero Laukkanen kd
Päivi Räsänen kd
Sari Tanus kd
Peter Östman kd
Sanna Antikainen saf
Juho Eerola saf
Ritva Elomaa saf
Jussi Halla-aho saf
Petri Huru saf
Olli Immonen saf
Vilhelm Junnila saf
Kaisa Juuso saf
Arja Juvonen saf
Toimi Kankaanniemi saf
Ari Koponen saf
Jari Koskela saf
Jouni Kotiaho saf
Sheikki Laakso saf
Rami Lehto saf
Mikko Lundén saf
Leena Meri saf
Juha Mäenpää saf
Jani Mäkelä saf
Jukka Mäkynen saf
Veijo Niemi saf
Mika Niikko saf
Tom Packalén saf
Mauri Peltokangas saf
Sakari Puisto saf
Lulu Ranne saf
Mari Rantanen saf
Minna Reijonen saf
Jari Ronkainen saf
Sami Savio saf
Jenna Simula saf
Riikka Slunga-Poutsalo saf
Ville Tavio saf
Sebastian Tynkkynen saf
Veikko Vallin saf
Ville Vähämäki saf

Interpellation IP 5/2022 rd

Jussi Wihonen saf
Heikki Autto saml
Markku Eestilä saml
Sanni Grahn-Laasonen saml
Timo Heinonen saml
Antti Häkkänen saml
Kalle Jokinen saml
Atte Kaleva saml
Pia Kauma saml
Ville Kaunisto saml
Pihla Keto-Huovinen saml
Marko Kilpi saml
Jari Kinnunen saml
Pauli Kiuru saml
Jukka Kopra saml
Terhi Koulumies saml
Mia Laiho saml
Matias Marttinen saml
Sari Multala saml
Kai Mykkänen saml
Petteri Orpo saml
Jaana Pelkonen saml
Paula Risikko saml
Janne Sankelo saml
Sari Sarkomaa saml
Arto Satonen saml
Saara-Sofia Sirén saml
Ruut Sjöblom saml
Mari-Leena Talvitie saml
Kari Tolvanen saml
Ville Valkonen saml
Elina Valttonen saml
Heikki Vestman saml
Sofia Vikman saml
Anne-Mari Virolainen saml
Sinuhe Wallinheimo saml
Ben Zyskowicz saml